

УДК 351:338.246

DOI [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2023-2\(68\)-8](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2023-2(68)-8)

Михайло ДУБЕЛЬ

доктор філософії зі спеціальності «Міжнародні економічні відносини», асистент кафедри політології та державного управління, Донецький національний університет імені Василя Стуса, вул. 600-річчя 21, м. Вінниця, 21021, Україна

ORCID: 0000-0003-2229-0419

Андрій ПАЩЕНКО

магістр кафедри політології та державного управління, Донецький національний університет імені Василя Стуса, вул. 600-річчя 21, м. Вінниця, 21021, Україна

Mykhailo DUBEL

PhD in International Economic Relations, Assistant at the Department of Political Science and Public Administration, Vasyl Stus Donetsk National University, 21, vul. 600-richchia, Vinnytsia, 21021, Ukraine

ORCID: 0000-0003-2229-0419

Andrii PASHCHENKO

Master of the at the Department of Political Science and Public Administration, Vasyl Stus Donetsk National University, 21, vul. 600-richchia, Vinnytsia, 21021, Ukraine

МЕТОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У ПРОЦЕСІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP POLICY IN THE PROCESS OF SOCIO-ECONOMIC RECOVERY OF UKRAINE

Для політичної науки, дослідження державно-приватного партнерства (далі-ДПП) розглядається, як інструмент діалогу між державою та приватним сектором економіки, але сучасні виклики ставлять під сумнів наявні наукові напрацювання.

Мета роботи. Провести аналіз методологічних засад політики державно-приватного партнерства у процесі соціально-економічного відновлення України.

Методологія. Системний метод на основі систематизації попередніх досліджень надав можливість запропонувати авторське визначення категорії ДПП.

Наукова новизна. Запропоновано концепт моделі використання ДПП як інструменту втілення державної політики та системи взаємодії державних інститутів та приватного сектору економіки, де суб'єкти господарювання стають політичними акторами, що стимулюють модернізаційні процеси у формуванні політик розвитку територій.

Висновки. На основі різних методологічних підходів було визначено: згідно з системним методологічним підходом ДПП є системою, оскільки в процесі структурної взаємодії суб'єкти господарювання та державні інститути з спільними інтересами та очікуваннями, впливають один на одного в межах певних правил, норм, положень, в результаті чого виникає співпраця, на основі якої стає можливою імплементація нових політик, продуктів та послуг; згідно зі структурно-функціональним методологічним підходом ДПП в рамках дослідження виступає, як один з потенційних інструментів соціально-економічного відновлення України, що дозволяє державним інститутам ефективніше використати власні ресурси за рахунок взаємодії з приватним сектором; згідно з поведінковим методологічним підходом ДПП в рамках дослідження виступає, як реакція на соціально-економічне руйнування України, що спонукає державні інститути знайти найбільш оптимальний (раціональний) варіант співпраці з приватним сектором економіки з метою відновлення інфраструктури.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, політика, соціально-економічне відновлення України, методологія, концесія, інфраструктура.

For political science, the study of public-private partnership (hereinafter - PPP) is considered as a tool for dialogue between the state and the private sector of the economy, but modern challenges call into question the existing scientific developments.

The purpose of the work. To conduct an analysis of the methodological foundations of the policy of public-private partnership in the process of socio-economic recovery of Ukraine.

Methodology. The systematic method – based on the systematization of previous studies, made it possible to propose an author's definition of the PPP category.

Scientific novelty. The concept of the PPP model as a tool for the implementation of state policy and the system of interaction between state institutions and the private sector of the economy, where business entities become political actors that stimulate modernization processes in the formation of territorial development policies, are proposed.

Conclusions. On the basis of different methodological approaches, it was determined: according to the systemic methodological approach, PPP is a system, because in the process of structural interaction, business entities and state institutions with common interests and expectations influence each other within the limits of certain rules, norms, provisions, as a result what creates cooperation, on the basis of which the implementation of new policies, products and services becomes possible; according to the structural-functional methodological approach, the PPP within the framework of the study acts as one of the potential tools of socio-economic recovery of Ukraine, which allows state institutions to more effectively use their own resources due to interaction with the private sector; according to the behavioral methodological approach, PPP within the framework of the study acts as a reaction to the socio-economic destruction of Ukraine, which prompts state institutions to find the most optimal (rational) option for cooperation with the private sector of the economy in order to restore infrastructure.

Key words: public-private partnership, policy, socio-economic recovery of Ukraine, methodology, concession, infrastructure.

Постановка проблеми. Для політичної науки, дослідження державно-приватного партнерства (далі – ДПП) розглядається, як інструмент діалогу між державою та приватним сектором економіки, але сучасні виклики ставлять під сумнів наявні наукові напрацювання. Це зумовлює необхідність пошуку нових відповідей для нинішніх умов. Соціально-економічне відновлення України є ключовим напрямом у подоланні наслідків воєнної агресії росії. Реалізація ефективної політики ДПП буде допомагати розвитку ринку праці, створенню нових робочих місць, що, у свою чергу, стане каталізатором повернення вимушених мігрантів до України. За умов адекватної відповідної законодавчої бази, ДПП буде інструментом, що, використовуючи місцеві ресурси, розкриє потенціал території і сприяє позитивним змінам у розвитку державної регіональної політики. В умовах соціально-економічного відновлення України вагому роль відіграватимуть політичні консультанти, які повинні стати медіаторами у взаємодії держави і бізнесу, шляхом напрацювання рекомендацій та розробкою оптимальної моделі ДПП.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. ДПП є предметом міждисциплінарного наукового знання. Політологами ДПП розглядається, як стале співробітництво між державними та приватними акторами, включаючи некомерційні установи, в якому розвиваються спільні рішення та/або послуги та в якому розподіляються ризики, витрати та прибутки, для досягнення бажаного результату державної політики [3, с. 20; 9, с. 159; 12, с. 11].

Економічні науки досліджують ДПП як систему взаємовигідного економічного співробітництва державного і приватного секторів економіки (з можливістю залучення третіх осіб), що певним чином організаційно-юридично оформлена, заснована на розподілі

ризиків між державою і приватним сектором (на покладанні ризиків на того партнера, який зможе попередити або пом'якшити їх негативні наслідки) і орієнтується на одержання максимального ефекту від реалізації проектів державно-приватного партнерства та на задоволення інтересів суб'єктів державно-приватного партнерства в умовах обмеженості ресурсів окремої сторони [1, с. 410; 2, с. 30; 8, с. 69; 16, с. 12].

Юристи вивчають ДПП як співробітництво між державою, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами – підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому Законом України «Про державно-приватне партнерство» та іншими законодавчими актами [4, с. 42; 5–6; 13, с. 101; 15, с. 65].

Мета: провести аналіз методологічних засад політики державно-приватного партнерства у процесі соціально-економічного відновлення України.

Виклад основного матеріалу. Згідно з системним методологічним підходом ДПП є системою, оскільки в процесі структурної взаємодії суб'єкти господарювання та державні інститути з спільними інтересами та очікуваннями, впливають один на одного в межах певних правил, норм, положень, в результаті чого виникає співпраця, на основі якої стає можливою імплементація нових політик, продуктів та послуг.

ДПП як система, що спрямована на відновлення України, представлена взаємодією двох сторін- державних інститутів: міністерствами України з однієї сторони (економіки, з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій, розвитку громад, територій та

інфраструктури), місцевими органами самоврядування та приватних суб'єктів господарювання з іншої: банки, інвестиційні фонди, підприємства по наданню послуг по різних напрямкам (будівництво, відбудова/реконструкція, розвиток територій – оптимізація елементів інфраструктури, розвиток занедбаних підприємств, портів, аеродромів, окремих ділянок території). Прикладами можуть слугувати: концесія порту «Ольвія» в Миколаєві від 01.12.2021 року – взаємодія на загальнодержавному рівні спрямована на оптимізацію елементів інфраструктури [10]; договір державно-приватного партнерства №1 від 19.09.2012 року між Фастівською міською радою Київської області та ТОВ «ОРТ Вектор» щодо реконструкції, облаштування та модернізації КП «Міський парк культури та відпочинку ім. Ю. Гагаріна» – взаємодія на місцевому рівні спрямована на відновлення соціальної інфраструктури [7].

Найважливий один центр прийняття рішення – державні інститути, що діють в рамках законодавчої бази України (Закон України «Про концесію», Закон України «Про державно-приватне партнерство»), які диктують найбільш вигідні для себе умови взаємодії з приватними суб'єктами господарства для знаходження ефективного вирішення проблем соціально-економічної відбудови України в рамках ДПП [5–6].

ДПП відносно взаємовідносин із зовнішніми полями можна розглядати як проактивну систему, так і як адаптивну систему. У якості прикладу проактивної системи можна розглянути кейс Стадницького полігону побутових відходів (с. Стадниця, обл. Вінницька). Полігон побутових відходів у Стадниці споруджено у 1977 році. У 1994 році екологи заборонили його експлуатацію у зв'язку з перевищенням визначених за проектом обсягів відходів. З метою зменшення шкідливого впливу полігону на природне середовище, в 2008 році Вінницька міськрада, КУП «Ековін» та німецька компанія HAASE уклали рамкову угоду про співпрацю. Основним результатом цієї угоди ДПП можна вважати те, що відходи транспортуються до областей, де працюють сміттєпереробні заводи – у Тернопільську та Черкаську області. Додатковим результатом ДПП можна вважати те, що завдяки інвестиціям німецької компанії HAASE, почала функціонувати блочно-модульна теплоелектростанція, яка продає електроенергію в мережу ПАТ «Вінницяобленерго» [11].

Але, ДПП може виступати як адаптивна система. Внаслідок війни були зруйновані об'єкти критичної інфраструктури. Держава

в у мовах військового конфлікту обмежена в своїх ресурсах та можливостях. В рамках адаптації України в цих умовах, ДПП може використовуватись, наприклад, в межах проекту «Відбудова пошкоджених енергетичних об'єктів, включно з Кременецькою ТЕЦ, Чернігівською ТЕЦ та Охтирською ТЕЦ». В рамках цієї потенціальної угоди приватні суб'єкти господарювання можуть надати різного роду послуги (аудит збитків, розробка проекту, ризик менеджмент, будівництво\відбудова) [14].

ДПП розглядається як реактивна система, тому що відповідає на запити суспільства в умовах післявоєнної відбудови. Будучи інструментом вирішення соціально-економічних проблем, ДПП лише задовольняє зовнішні запити, будь-то будівля\відбудова інфраструктури, житла, лікарень та інше.

Згідно з макротеорією Д. Істона, ми можемо розглядати ДПП як чорний ящик, в котрий надходять запити, які він оброблює та на основі аналізу, продукує ідеї та імплементує рішення для соціально-економічного відновлення України.

Згідно з мікротеорією Г. Алмонда ми можемо розглядати ДПП в рамках соціально-економічного відновлення України. Відбувається конверсія інтересів суспільства у відповідні рішення та дії, що імплементуються на основі системи взаємодії державних інститутів і приватного сектору економіки.

Згідно зі структурно-функціональним методологічним підходом ДПП в рамках дослідження виступає, як один з потенційних інструментів соціально-економічного відновлення України, що дозволяє державним інститутам ефективніше використати власні ресурси за рахунок взаємодії з приватним сектором. Слід зазначити, що ДПП розглядається не як єдиний інструмент відновлення України і відрізняється від інших механізмів, таких як донати та планового відновлення тим, що у форматі взаємодії державних інститутів і приватних суб'єктів господарювання відбувається постійний діалог, на основі якого утворюються стійкі стосунки, де ризики та вигоди розподіляються рівномірно між учасниками. Враховуючи сучасні умови, процес соціально-економічного відновлення можна розглядати як систему, котра буде більш ефективною за умови синергетичного ефекту всіх інструментів відбудови, у тому числі ДПП, яке допоможе залучити додаткові інвестиції, матеріально технічну базу, інноваційні методи організації підприємницької діяльності.

До основних функцій ДПП як інструменту соціально-економічного відновлення України

можна віднести: стимулювання залучення додаткових інвестицій приватних суб'єктів господарювання, залучення фахівців-практиків з приватного сектору по різним напрямкам діяльності, залучення приватних суб'єктів господарювання у вирішення соціальних проблем. Як наслідок реалізації цих функцій взаємодії повинен виникнути новий інструмент розвитку регіонів, що окрім вирішення проблем державних інститутів може надати нові стратегічні можливості для приватних суб'єктів господарювання, для яких відкривається доступ до активів держави, а саме території та інфраструктури та нові можливості по підвищенню соціального капіталу бренду.

Проте, в той же час, у рамках функціонування ДПП можуть також виникати дисфункції, такі як: створення сприятливих умов для організації корупційних схем, недотримання виконання своїх обов'язків однією зі сторін. Для вирішення подібних дисфункцій можна застосувати незалежний аудит, громадські слухання.

Згідно з поведінковим методологічним підходом ДПП в рамках дослідження виступає як реакція на соціально-економічне руйнування України, що спонукає державні інститути знайти найбільш оптимальний (раціональний) варіант співпраці з приватним сектором економіки з метою відновлення інфраструктури.

Можна представити наступний ланцюг: (середовище) зруйнована/зanedбана інфраструктура – (мотивація) бажання відновлення – (стимул) війна – (реакція) ДПП.

Зanedбана інфраструктура не є продуктивним фундаментом для якісного життя громадян, що породжує бажання до покращення реалій. Через некритичність самих умов, саме відновлення не вбачалось як необхідність тут і зараз. З початку повномасштабної війни, інфраструктура держави зазнала ще більших втрат, що виступило стимулом активізації соціально-економічного відновлення України. Тому, як реакція може виступати ДПП як один з найоптимальніших і, з точки зору держави, раціональних інструментів у вирішенні соціальних проблем.

Слід зазначити, що, як державні інститути, так і приватні суб'єкти господарювання не є цілісними акторами. Саме тому слід розділити їх на певні групи. У складі державних інститутів можна виділити як окремі міністерства, такі як Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій (відбудова наслідків окупації російськими загарбни-

ками), Міністерство економіки, Міністерство фінансів (нова можливість по модернізації\ відновленню неефективних об'єктів з залученням позадержавних ресурсів приватних суб'єктів господарювання та з розподіленням ризиків), Міністерство інфраструктури (можливість співпрацювати з фахівцями-практиками з приватного сектору, залучення їхнього досвіду), так і окремі територіальні громади (вирішення місцевих питань). У складі приватних суб'єктів господарювання можна виділити внутрішні (бажання зміцнити позиції на внутрішньому ринку) та зовнішні суб'єкти (бажання вийти на новий ринок).

Також приватні суб'єкти господарювання можна поділити у залежності від того, які галузі вони представляють. Узагальнюючи, можна виділити дві основні групи інвестиційні та виробничі: інвестиційні – забезпечення прибутку від інвестицій; виробничі – забезпечення собі можливості розширити поле для підприємницької діяльності на основі розвитку інфраструктури.

Висновки. На основі різних методологічних підходів було визначено: згідно з системним методологічним підходом ДПП є системою, оскільки в процесі структурної взаємодії суб'єкти господарювання та державні інститути зі спільними інтересами та очікуваннями впливають один на одного в межах певних правил, норм, положень, в результаті чого виникає співпраця, на основі якої стає можливою імплементація нових політик, продуктів та послуг; згідно зі структурно-функціональним методологічним підходом ДПП в рамках дослідження виступає, як один з потенційних інструментів соціально-економічного відновлення України, що дозволяє державним інститутам ефективніше використати власні ресурси за рахунок взаємодії з приватним сектором; згідно з поведінковим методологічним підходом ДПП в рамках дослідження виступає, як реакція на соціально-економічне руйнування України, що спонукає державні інститути знайти найбільш оптимальний (раціональний) варіант співпраці з приватним сектором економіки з метою відновлення інфраструктури.

Отже, на думку авторів, ДПП є інструментом втілення державної політики та системою взаємодії державних інститутів та приватного сектору економіки, де суб'єкти господарювання стають політичними акторами, що стимулюють модернізаційні процеси у формуванні політик розвитку території.

Література:

1. Bordiyenko, O., Nychkalo, N., Malykhina, Y. A., Kuz, O., & Korotkov, D. . Public-Private Partnership in Education as a Prerequisite for the Growth of Regional Labor Markets: Analysis of Foreign Experience. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2021. № 1. P. 408–420.
2. Головка В. О. Характеристика основних форм публічно-приватного партнерства в контексті забезпечення економічної безпеки держави. *Причорноморські економічні студії*. 2020. № 49. С. 29–33.
3. Гриценко Л.Л. Державно-приватне партнерство в контексті реалізації стабілізаційної політики держави. *Економіка і регіон*. 2012. №2. С. 19–24.
4. Ерменчук О.П., Пальчик М.Л. Проблемні аспекти правового регулювання державно-приватного партнерства у сфері захисту критичної інфраструктури. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2019. № 2(26). С. 40–49
5. Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010. № 2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17/ed20100701#Text> (дата звернення: 14.08.2023).
6. Закон України «Про концесію» від 03.10.2019. №155-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-20/ed20220101> (дата звернення: 14.08.2023).
7. Інформаційна довідка щодо договору державно-приватного партнерства №1 від 19.09.2012 року між Фастівською міською радою Київської області та ТОВ «ОРТ Вектор» щодо реконструкції, облаштування та модернізації КП «Міський парк культури та відпочинку ім. Ю. Гагаріна».
8. Клименко С.С., Лашкул З.В., Моговиця Н.Я., Ярова Л.Д. Сучасний стан реалізації договорів державно-приватного партнерства та державних інвестиційних проєктів у сфері охорони здоров'я. *Економіка та держава*. 2022. № 2. С. 68–74.
9. Макаренко М. Сивак Т. Чухрай Н. Публічно-приватне партнерство як форма політичної участі. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2021. № 34, с. 158–164.
10. Перша концесія на 3 мільярди: порт «Ольвія» передали катарцям. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/12/1/680306/> (дата звернення: 14.08.2023).
11. Рішення Вінницької міської ради від 27.02.2014 № 1629 "Про здійснення державно-приватного партнерства в рамках проєкту ДПП у м. Вінниця «Рекультивация полігону побутових відходів в с.Стадниця та генерування електроенергії з полігонного газу».
12. Сімак С. В. Інституційний розвиток публічно-приватного партнерства в системі державного управління: автореф. дис. док. держ. управ. Миколаїв, 2017. 38 с.
13. Струкова В. Д. Адміністративно-правове регулювання публічно-приватного партнерства в Україні: дисертація канд. юр. наук. Київ, 2016. 226 с.
14. Урядовий портал Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni/robochi-grupi> (дата звернення: 06.05.2023).
15. Чорний Є.М. Правове регулювання принципів здійснення державно-приватного партнерства. *Juris Europensis Scientia*. 2021. № 6. С. 64–68.
16. Шемаєва Л. М. Державно-приватне партнерство як інструмент розвитку національної економіки: автореферат дис. канд. екон. наук. Харків, 2018. 27 с.

References:

1. Bordiyenko, O., Nychkalo, N., Malykhina, Y. A., Kuz, O., & Korotkov, D. (2021). Public-Private Partnership in Education as a Prerequisite for the Growth of Regional Labor Markets: Analysis of Foreign Experience *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 1, 408–420.
2. Holovko V.O. (2020) *Kharakterystyka osnovnykh form publichno-pryvatnoho partnerstva v konteksti zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky derzhavy* [Characteristics of the basic forms of public-private partnership in the context of ensuring the economic security of the state]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, 49, 29–33. [in Ukrainian].
3. Hrytsenko L.L.(2012) *Derzhavno-pryvatne partnerstvo v konteksti realizatsii stabilizatsiinoi polityky derzhavy* [Public-private partnership in the context of implementation of the stabilization policy of the state]. *Ekonomika i rehion*, 2, 19–24.
4. Iermenchuk O.P., Palchuk M.L. (2019) *Problemnii aspekty pravovoho rehuliuвання derzhavno-pryvatnoho partnerstva u sferi zakhystu krytychnoi infrastruktury* [Problematic aspects of legal regulation of public-private partnership in the field of critical infrastructure protection]. *Informatsiina bezpeka liudyny, suspilstva, derzhavy*, 2(26), 40–49
5. Zakon Ukrainy «Pro derzhavno-pryvatne partnerstvo» vid 01.07.2010. № 2404-VI. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17/ed20100701#Text> (Date of access: 14.08.2023).
6. Zakon Ukrainy «Pro kontsesiiu» vid 03.10.2019. №155-IX. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-20/ed20220101> (Date of access: 14.08.2023).
7. Informatsiina dovidka shchodo dohovoru derzhavno-pryvatnoho partnerstva №1 vid 19.09.2012 roku mizh Fastivskoiu miskoiu radoiu Kyivskoi oblasti ta TOV «ORT Vektor» shchodo rekonstruktsii, oblashtuvannia ta modernizatsii KP «Miskyi park kultury ta vidpochynku im. Yu. Naharina».

8. Klymenko S.Ie., Lashkul Z.V., Motovytsia N.Ia., Yarova L.D. (2022) Suchasnyi stan realizatsii dohovoriv derzhavno-pryvatnoho partnerstva ta derzhavnykh investytsiinykh proiektiv u sferi okhorony zdorovia [Current conditions of implementation public-private partnerships and government investment projects in healthcare]. *Ekonomika ta derzhava*, 2, 68–74.
9. Makarenko M. Syvak T. Chukhrai N. (2021) Publichno-pryvatne partnerstvo yak forma politychnoi uchasti [Blic-private partnership as a form of political participation]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filos.-politolog. Studii*, 34, 158–164.
10. Persha kontsesiia na 3 miliardy: port "Olviia" peredaly katartsiam. Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/12/1/680306/> (Date of access: 14.08.2023).
11. Rishennia Vinnytskoi miskoi rady vid 27.02.2014 № 1629 "Pro zdiisnennia derzhavno-pryvatnoho partnerstva v ramkakh proektu DPP u m. Vinnytsia "Rekultyvatsiia polihonu pobutovykh vidkhodiv v s.Stadnytsia ta heneruvannia elektroenerhii z polihonnoho hazu".
12. Simak S.V.(2017) Instytutysiinyi rozvytok publichno-pryvatnoho partnerstva v systemi derzhavnoho upravlinnia: avtoref. dys. dok. derzh. uprav. Mykolaiv, 38 .
13. Strukova V.D. (2016) Administratyvno-pravove rehuliuвання publichno-pryvatnoho partnerstva v Ukraini: dysertatsiia kand. yur. nauk. Kyiv, 226.
14. Uriadovyi portal Yedynyi veb-portal orhaniv vykonavchoi vlady Ukrainy. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni/robochi-grupi> (Date of access: 14.08.2023).
15. Chornyi Ye.M. (2021) Pravove rehuliuвання pryntsyypiv zdiisnennia derzhavno-pryvatnoho partnerstva [legal regulation of the principles of public-partnership implementation]. *Juris Europensis Scientia*, 6, 64–68.
16. Shemaieva L.M. (2018) Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak instrument rozvytku Natsionalnoi ekonomiky: avtoreferat dys. kand. ekon. nauk. Kharkiv, 27 c.